

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið
Skúlagötu 4
101 Reykjavík

Reykjavík, 1. október 2020
Tilvísun þÍ: 2020092574/6.0

Efni: Umsögn Þjóðskrár Íslands um frumvarp til laga um breytinga á jarðalögum (einföldun stjórnsýslu jarðamála)

Þjóðskrá Íslands vísar til draga atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins að frumvarpi um breytingar á jarðalögum sem snúa að því að einfalda regluverk og stjórnsýslu jarðamála, sem birt voru á samráðsgátt stjórnvalda þann 10. september sl.

Þjóðskrá Íslands fagnar þessum áformum stjórnvalda og telur að verði frumvarp þetta að lögum þá muni það hraða ferli við uppskiptingu og skráningu landeigna og verða til mikilla hagsbóta fyrir samfélagið.

Stofnunin vill þó gera eftirfarandi athugasemdir:

Um 3. gr.

Í frumvarpi þessu er kveðið á um að nauðsynlegt sé að bæta forkaupsréttarákvæði nágildandi laga með nýrri málsgrein, nánar tiltekið 4. mgr. 27.gr. og skv. greinargerð snýst hún um forkaupsréttarákvæði fyrir lögaðila, þ.e. þegar eigendaskipti verða á lögaðilum sem eiga jarðir. Hin nýja málsgrein er að mati Þjóðskrár Íslands ekki nægilega skýr og mætti því endurskoða hvernig hún er sett fram. Vill stofnunin benda á í þessu sambandi að það virðist vanta frekari umfjöllun um 3. gr. í greinargerðinni með frumvarpinu.

Um 6. gr.

Samkvæmt drögum þessum þá er gert ráð fyrir því að málskotsréttur skv. lögunum falli brott og því óljóst hvernig fara skuli með kærurétt/kæruleiðir á ákvörðunum sem teknar eru á grundvelli laga þessara.

Um 9. gr.

Í drögum þessum er lagt til brottafalls ákvæðis um lögbýlaskrá og er jafnframt lagt til að nýtt ákvæði verði sett í búnaðarlög nr. 70/1998.

Samkvæmt nágildandi lögum þá segir í 2. málsl. 1. mgr. 26. gr. að í lögbýlaskrá skulu koma fram upplýsingar um *nöfn allra lögbýla, sveitarfélög, eigendur, fyrirsvarsmenn ef fleiri eigendur eru að lögbýli, ábúendur, leigutaka, ræktun, mannvirkni, nýtingu og hvort*

þar sé rekið félagsbú, svo og aðrar upplýsingar sem [ráðuneytið]¹⁾ ákveður nánar í reglugerð. Þjóðskrá Íslands hefur annast útgáfu lögbýlaskrár f.h. ráðuneytisins síðan árið 2010 og upplýsingar í henni hafa ekki verið birtar í þeiri mynd sem að ofan greinir. Lögbýlaskrá eins og hún þekkist í dag inniheldur eftirfarandi upplýsingar: sveitarfélag; heiti lögbýlis; landnúmer; hvort að jörð sé í eyði eða ekki og upplýsingar um eigendur og ábúendur.

Ljóst er að lagt er til mikilla breytinga með frumvarpi þessu á birtingu upplýsinga í lögbýlaskrá, má þar m.a. nefna upplýsingar um handhafa stuðningsgreiðslna skv. búvorusamningum auk umráðamanna búfjár og sjó stafa búsnúmer sem úthlutað er af ráðherra. Þá er einnig heimilt að birta aðrar upplýsingar um ræktunarland, húsakost, nýtingu o.fl. Þetta hefur í för með sér að það þarf að endurskoða hönnun lögbýlaskrár í heild sinni og nauðsynlegt er að veita stofnuninni svigrúm til að bregðast við fyrrgreindum breytingum. Þjóðskrá Íslands telur æskilegt að haft verði samráð við stofnunina um nánari útfærslu á útgáfu lögbýlaskrár.

Í greinargerð um 9. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að verði frumvarpið að lögum muni það leiða til þess að lögbýlum muni fækka allnokkuð og að allar jarðir sem hafa fengið lögbýlisrétt með leyfisbréfi ráðherra verði að lögleysu (*d. nullitet*). Þjóðskrá Íslands veltir því fyrir sér hvaða forsendur liggja að baki þeiri fullyrðingu að með fyrrgreindum breytingum muni lögbýlum fækka og einnig hvaða áhrif lögleysa leyfisbréfa hafi á þau lögbýli sem nú þegar hafa fengið slíka skráningu. Þyrfti ekki að gera ráð fyrir bráðabirgðaákvæði í frumvarpinu fyrir þær jarðir sem fengu lögbýlisskráningu með leyfisbréfi ráðherra í stað þess að gera þær að lögleysu? Því til hliðsjónar er hægt að líta til þess bráðabirgðaákvæðis V. sem sett var inn í nágildandi lög um skilyrði þau sem jarðir þurfa að geta fengið lögbýlisskráningu.

Gert er ráð fyrir skyldu Þjóðskrá Íslands að leggja til miðlægan gagnagrunn með skráningarsvæðum fyrir upplýsingar um lögbýlaskrá án sérstaks endurgjalds. Sú spurning vaknar hvað felist í þessari skyldu. Vekur stofnunin athygli á því að með frumvarpinu er mælt fyrir um ný skráningarsvæði sem eru ekki til staðar í fasteignaskrá og þyrfti fyrirsjáanlega að hanna nýja vefþjónustu frá grunni sérstaklega fyrir gerð lögbýlaskrár með tilheyrandi kostnaði. Það þarf því að meta kostnaðaráhrifin sem felst í gerð slíkrar vefþjónustu og tryggja fjármagn til stofnkostnaðar hennar og mögulegs rekstrarkostnaðar. Bent er á að það er ekki samrýmanlegt meginreglum laga, nr. 123/2015, um opinber fjármál þar sem hér er lagt til að eitt ráðuneyti geti kveðið á um kostnað hjá ríkisstofnun sem heyrir undir annað ráðuneyti. Þjóðskrá Íslands fellur undir málefnavið sex um grunnskrár og hagskýrslugerð sem atvinnu- og nýsköpunarráðuneyti hefur enga aðkomu að.

Einnig er óljóst af frumvarpinu hver hafi það hlutverk að skrá þessar upplýsingar í þetta skráningasvæði og mætti jafnvel íhuga hvort að slíkar upplýsingar eigi að birtast í fasteignaskrá. Telja verður æskilegt að haft verði samráð við stofnunina vegna þessarar útfærslu og skýrt sé kveðið á um hlutverk stjórvalda.

Að lokum vill stofnunin taka undir athugasemdir Skógræktarinnar er lýtur að skýrum og einföldum lagatexta sem og greinargerð með frumvarpinu.

F.h. Þjóðskrár Íslands

Helga Þogadóttir
Helga Þogadóttir
lögfræðingur